

Okruhy maturitných tém

podľa cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov

zo slovenského jazyka a literatúry

JAZYKOVÁ ZLOŽKA

1. Zvuková rovina jazyka a pravopis:

systém slovenských hlások, znelostná asimilácia, diakritické znamienka: dve bodky; interpunkčné znamienka: dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky; intonácia: rytmus, kvantita hlások, pauza – fyziologická, významová, vedľajší slovný prízvuk, tempo reči, frázovanie, modulácia hlasu; fonéma – hláska – graféma; samohlásková skupina, ortografia, ortoepia

2. Významová/lexikálna rovina jazyka:

sémantický trojuholník, lexikálny význam slova – gramatický význam slova; nárečové slová, odborné názvy/termíny, básnické slová, opozitá, homonymá, prekladový slovník, terminologický slovník, jadro slovnej zásoby, slovná zásoba národného jazyka – individuálna slovná zásoba: aktívna slovná zásoba – pasívna slovná zásoba; expresívne slová: pejoratíva, vulgarizmy; neologizmy; tvorenie slov: skracovaním, značky, skratkové slová; internacionalizácia, obohacovanie slovnej zásoby prenášaním významu

3. Tvarová/morfologická rovina jazyka:

gramatický tvar, menné gramatické kategórie, stupeň, plnovýznamové – neplnovýznamové slovné druhy; vetno-členská platnosť slovných druhov; singulár, plurál, nominatív, genitív, datív, akuzatív, vokatív, lokál, inštrumentál, vzor – kuli, gazdiná; druhy zámen: zvrätne – základné, prívlastňovacie, vymedzovacie, neurčité; druhy čísloviek – skupinové; slovesné gramatické kategórie: rod, historický prítom, prechodník, prídavné, neplnovýznamové slovesá: sponové, modálne, fázové; činnosť – stavové slovesá, rod – činný, trpný; priradovacie spojky: zlučovacie, stupňovacie, vylučovacie, odporovacie, podradovacie;

4. Skladobná/syntaktická rovina:

vety podľa modálnosti; hlavné vetné členy; vetný základ – slovesný, neslovesný; rozvíjacie vetné členy; predmet: priamy, nepriamy; doplnok;

5. Skladobná/syntaktická rovina:

určovací sklad, priradovací sklad; polovetná konštrukcia – s prechodníkom, s prídavným, s neurčitkom; jednoduché súvetie – priradovacie, podradovacie; priradovacie súvetie: zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie; podradovacie súvetie: vedľajšia veta: prísudková, podmetová, predmetová, príslovková: miestna, časová, príčinná, spôsobová; prívlastková, doplnková; zložené súvetie; slovosled – významový, gramatický a rytmický činiteľ; konektory; nadvetná/textová syntax; titulok; vetosled

6. Sloh:

klúčové slová; charakteristika osoby – priama, nepriama; beletrizovaný životopis; úvahový slohový postup; fázy tvorenia prejavu; mimojazykové prostriedky; gestika, proxemika; príležitostné prejavy: slávnostné otvorenie podujatia; náučný prejav: prednáška, referát; agitačný prejav: politická reč, súdna reč; prezentácia prejavu; štýlotvorné činitele: téma, autor, situácia, funkcia, adresát; slohotvorný proces; slohové útvary/žánre: žiadosť, dotazník, objednávka, potvrdenie, informačný leták, predtlač – zápisnica, splnomocnenie; analýza textu: obsah textu, forma textu, autorský zámer; súvislé texty – nesúvislé texty; diskusný príspevok; slohový útvar, žáner; hybridizácia jazykových štýlov, slohových postupov, slohových útvarov; kontext, interpretácia textu, spoločné a rozdielne znaky textov

7. Jazykoveda:

fonetika a fonológia; lexikológia; štylistika

8. Jazyk a reč:

jazyk, jazykový znak, jazykový systém, reč, funkcie jazyka: dorozumievacia/komunikatívna, estetická, poznávací/kognitívna; národný jazyk, cieľový jazyk, cudzí jazyk, úradný (štátny jazyk) jazyk, jazyky národnostných menšín, indoeurópsky prajazyk, indoeurópske jazyky, staroslovienčina, slovanské jazyky: východoslovanské, západoslovanské, južnoslovanské; jazyková norma, kodifikácia spisovného jazyka, A. Bernolák – kultúrna západoslovenčina; Ľ. Štúr – stredoslovenské nárečie, štúrovčina; M. Hattala; platné kodifikačné príručky

9. Učenie sa:

projekt – príprava, realizácia, prezentácia; dedukcia, indukcia, komparácia, analýza, syntéza, analógia

10. Práca s informáciami:

informácia, klúčové slová, vedľajšia informácia v texte, zdroje informácií: titulok, marginálie, resumé, anotácia, abstrakt, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, masmediálne komunikačné prostriedky, poznámky pod čiarou, vysvetlivky; spôsoby spracovania informácií: osnova z prečítaného alebo počutého textu, tézy; citácia: presná, voľná, parafráza; požiadavky slovenskej štátnej normy na vybrané písomnosti administratívneho štýlu; propagácia, propaganda, agitácia, dezinformácia

11. Jazyková kultúra:

jazyková norma, spoločenské zásady jazykovej komunikácie

12. Komunikácia:

komunikácia: verbálna, neverbálna; devalvujúca komunikácia, druhy otázok

LITERÁRNA ZLOŽKA

1. Všeobecné pojmy:

divadelná hra; herec, režisér, dramaturgia; inscenácia

2. Literárne obdobia a smery:

staroveká literatúra; stredoveká literatúra; renesančná literatúra; baroková literatúra; klasicizmus; romantizmus; realizmus; naturalizmus; literárna moderna: symbolizmus, impresionizmus; avantgarda: futurizmus, expresionizmus, surrealizmus (nadrealizmus); naturalizmus, socialistický realizmus; existencializmus; postmoderna

3. Literárne druhy:

epika; spoločenská lyrika; lúboštná lyrika; reflexívna lyrika; duchovná (náboženská) lyrika; čistá lyrika; lyrika, prírodná lyrika, dráma

4. Literárne žánre:

novela; román; sonet; komédia (veselohra); epos; sociálny román; psychologický román; tragédia; automatický text; absurdná dráma; detektívny román, populárna pieseň; balada; báj; podobenstvo (alegória), poviedka, činohra

5. Štruktúra literárneho diela:

príbeh; vonkajšia kompozícia: spev; vševediaci rozprávač; literárna postava; vnútorná kompozícia; kompozičné fázy diela (expozícia, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie); hĺbkové členenie diela: dejový plán (rovina) diela, významový (myšlienkový) plán (rovina) diela; priamy (subjektívny) rozprávač; horizontálne členenie textu: pásmo rozprávača a pásmo postáv; výstup; horizontálne členenie drámy; replika, monológ, dialóg, autorská poznámka; vnútorný monológ; charakterový typ postavy; sociálny typ postavy; autorská štylizácia reality; nespoľahlivý rozprávač; reťazový kompozičný postup; idealizovaný typ postavy; prúd autorovho vedomia; retrospektívny kompozičný postup; pointa; chronologický (kronikársky) kompozičný postup;

6. Štylizácia textu:

anafora; básnické prirovnanie; metafora; metonymia; symbol; epiteton; protiklad (kontrast); humor a hyperbola (zveličenie); asociácia; irónia; satira; zvukomaľba

7. Metrika:

rytmus; rytmicky neviazaná reč; rým; voľný verš; rytmicky viazaná reč; prerývaný rým

Povinní autori a diela

- H. Gavlovič: *Valaská škola – vlastný výber*
J. Kollár: *Predspev zo Slávy dcéry*
S. Chalupka: *Mor ho!*
A. Sládkovič: *Marína – podľa vlastného výberu*
J. Botto: *Smrť Jánošíkova*
I. Krasko: *vlastný výber*
J. Smrek: *vlastný výber*
R. Dilong: *vlastný výber*
M. Válek: *vlastný výber*
M. Rúfus: *vlastný výber*
J. Urban: *vlastný výber*
M. Kukučín: *Keď báčik z Chochoľova umrie*
J. G. Tajovský: *Maco Mlieč*
B. S. Timrava: *Ťapákovci*
M. Kukučín: *Dom v stráni*
J. C. Hronský: *Jozef Mak*
D. Chrobák: *Drak sa vracia*
A. Bednár: *Kolíska*
L. Mňačko: *Ako chutí moc*
D. Dušek: *Kufor na sny*
J. Palárik: *Dobrodružstvo pri obžinkoch*
J. G. Tajovský: *Statky-zmätky*
I. Bukovčan: *Kým kohút nezaspieva*
M. Lasica – J. Satinský: *Soirée*

Inojazyčná literatúra

- Sofokles: *Antigona*
W. Shakespeare: *Hamlet*
Molière: *Lakomec*
E. M. Remarque: *Na západe nič nového*
A. S. Puškin: *Kapitánova dcéra*
J. D. Salinger: *Kto chytá v žite*